

A MENEKÜLTEK ÉS OLTALMAZOTTAK INTEGRÁCIÓJÁRA VONATKOZÓ NYÁRI JOGSZABÁLYVÁLTOZÁSOKRÓL

BEVEZETŐ

2016. június 1-vel megszűnt a menekültek és oltalmazottak integrációs programja Magyarországon. Egy átfogó menedékjogi és idegenrendészeti jogszabály-változtatás részeként szorultak vissza a célcsoportba tartozók lehetőségei a társadalmi beilleszkedésre.

Az elmúlt időszak menedékjogi eljáráshoz kapcsolódó szigorításai jól ismertek, elsősorban a Magyar Helsinki Bizottság munkájának köszönhetően.¹ Azonban csak egy szűkebb szakmai közösség rendelkezik pontos ismeretekkel arról, hogyan változott az elismert menekültek és oltalmazottak integrációja. A jelen szöveg célja, hogy kommentárként szolgáljon a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény (továbbiakban: Met.) és annak végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet (továbbiakban: Metvhr.) 2016 nyarán történt változásainak a menekültek és oltalmazottak integrációját érintő részeihez.

Nem szükséges túl sok szót vesztegetni a 2016 tavaszára-kora nyarára kialakult társadalmi, politikai környezet leírására.² Azt azonban fontos tudni, hogy a menedékjogi szabályok egy olyan átfogó jogszabálymódosítás keretében változtak, amely a migrációs tárgyú jogszabályok változásáról rendelkezett:³ a jogalkotó egyben szerette volna a politikai elvárásokhoz igazítani a migrációs joganyagot és a menedékjogot.

ILYEN VOLT

A jogalkotó véleménye szerint ellentmondásos volt a 2016. június előtt fennálló helyzet, mivel az elismert menekülteket és oltalmazottakat a legtöbb tekintetben ugyanazon jogok illetik meg, mint a magyar állampolgárokat, ennek ellenére a Met. mégis biztosított számukra olyan támogatási rendszert, amely a

magyar állampolgárokat nem illette meg. A változás oka tehát *expressis verbis* elvi: nem voltak akkor még költségvetési megfontolások, csupán a menekültek és oltalmazottak javára billenő mérleget kívánta a jogalkotó kiegyensúlyozni. Egyébiránt nem is lehettek komoly költségvetési megfontolások a módosítás mögött, hiszen dacára a 2015 során beadott hatalmas számú menedékkérelemnek, a menekültügyi hatóság mindössze 146 személyt ismert el menekültként és további 356 személyt oltalmazottként az előző évben,⁴ és csupán ez az összesen 502 ember volt jogosult az integrációs támogatás igénybevételére a 2015-ben Magyarországra érkezett vagy Magyarországon

A VÁLTOZÁS OKA TEHÁT EXPRESSIS VERBIS ELVI: NEM VOLTAK AKKOR MÉG KÖLTSÉGVETÉSI MEGFONTOLÁSOK, CSUPÁN A MENEKÜLTEK ÉS OLTALMAZOTTAK JAVÁRA BILLENŐ MÉRLEGET KÍVÁNTA A JOGALKOTÓ KIEGYENSÚLYOZNI

áthaladó menekülők, vándorok és kényszervándorok közül. A trend 2016-ban sem változott meg: az év első hat hónapjában 87 személyt ismert el a menekültügyi hatóság menekültként és további 165 személyt oltalmazottként.⁵ Tehát nem kellett a menekültügyi hatóságnak vagy a kormánynak attól félnie, hogy olyan magas számban veszik majd igénybe a menekültek és az oltalmazottak a támogatási rendszert, hogy az – a magyar segélyezési rendszerhez képest nagyvonalúnak tekinthető támogatással számolva is – komolyan megterhelje a magyar költségvetést.

Először tekintsük át röviden a 2014. január 1. és 2016. május 31. közötti integrációs rendszert, azután vizsgáljuk meg, hogy helytálló-e a kormány azon álláspontja, miszerint indokolhatatlan többlettámogatást szüntettek meg.

2014 előtt is léteztek különböző támogatások a menekültek és oltalmazottak részére, ám azokat nem foglalták egységes rendszerbe, annak ellenére, hogy a Met.-ben egy csokorban helyezkedtek el. Ezt a töredezett szisztémát váltotta egy olyan modell, amely egyesítette a támogatásokat, és azokat hatósági szerződéses keretbe helyezte. Az újítás lényege az volt, hogy explicit szerződés jöjjön létre a Magyarország által védelembe vett személy és a menekültügyi ha-

tóság között, és az integrációs folyamatot a menekültügyi hatóság két év alatt fokozatosan megszűnő anyagi támogatással segítse.

Az integrációs szerződés típus szerződés volt, amelynek 1.2. pontja szerint „[a]z *Ügyfél* [a szerződést aláíró menekült vagy oltalmazott] *kijelenti, hogy Magyarországon kíván letelepedni, ennél fogva elkötelezett a magyarországi társadalmi beilleszkedése iránt*”.⁶ Tehát a szerződésben a menekült vagy oltalmazott személy a kapott támogatásért cserébe vállalta, hogy törekszik a társadalmi integrációra. Ehhez számára a lakóhelye szerint illetékes családsegítő szolgálat nyújt segítséget.

A családsegítő szolgálat szociális munkával segítette a szerződést kötők beilleszkedését. Nyelvtanfolyamot, lakhatási lehetőséget, munkalehetőséget kutattak fel az érintett ügyféllel együtt, valamint átfogóan dolgoztak azon, hogy a beilleszkedés aktív és dinamikus folyamat maradjon, és abban az érintett menekült vagy oltalmazott személy megfelelő segítséget kapjon.⁷

Természetesen a konstrukció nem volt hibátlan. Már a támogatási rendszer bevezetése előtt többen felhívták a figyelmet arra, hogy a feladatra kijelölt családsegítő szolgálatoknál nincsen meg a speciális szaktudás, nincsenek forrásaik tolmácsolásra, ami sok esetben elengedhetetlen a menekültekkel és oltalmazottakkal végzett munkához, valamint arra is, hogy a jogszabályi konstrukció részben hatósági jellegű feladatokat telepít a segítő szakemberekre, ami feszültségekhez vezethet.⁸

A tapasztalatok azt mutatták, hogy a decentralizált rendszerben működő családsegítő központok egy része jól vette az akadályt, és érdemben tudott segítséget nyújtani a menekülteknek és oltalmazottaknak; más (jóval kisebb) részük viszont gyenge minőségű segítő munkával riasztotta el a menekülteket és oltalmazottakat az adott családsegítő szolgálat területére költözéstől. Ez felerősítette a szelekciós mechanizmusokat, aminek hatására a megfelelő segítséget nyújtó családsegítők szakmai fórumot hoztak létre a munka fejlesztésére.⁹

Az integrációs szerződés tehát összességében működőképes jogszabályi konstrukciónak bizonyult, amelyben ráadásul még fejlődési potenciál is volt.¹⁰ A menekültek és oltalmazottak részére komoly segítséget tudott nyújtani a befogadó állomásról való ki-

költözésben és a beilleszkedésben, főleg a kiköltözést követő fél-egy évben.

ILYEN LETT

Ezt a támogatási rendszert iktatta ki a Met. és a Metvhr. módosítása azzal az indokkal, hogy nincsen szükség a konstrukcióra, mivel a menekülteket és oltalmazottakat a Met. 10. § és 17. § szerint ugyanazon jogok illetik meg, mint a magyar állampolgárokat. Erre hivatkozva a jogalkotó egyszerűen kivette a Met.-ből és a Metvhr.-ből az integrációs szerződésre vonatkozó rendelkezéseket.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló III. törvény (továbbiakban: Sztv.) 3. § (1) d) pontja alapján a menekültek és oltalmazottak valóban jogosultak családsegítés és más szociális szolgáltatás igénybevételére, azonban a tapasztalatok szerint az integrációs támogatási konstrukció 2014. január 1-i bevezetése előtt ezzel a lehetőséggel nem tudtak élni. Ez nagyrészt abból fakadt, hogy a menekültek és oltalmazottak még annyi tudással sem rendelkeznek a számukra hozzáférhető közszolgáltatásokról, mint az azokra rá-

szoruló magyar állampolgárok. Erre mutatott rá a Menedék Egyesület a nyári jogszabály-változások előkészítésekor történő véleményezés során:

„Bár az elismert menekülteket és oltalmazottakat valóban a magyar állampolgár jogai illetik meg, a munkaerő-piaci integrációjuk és a lakhatásuk, társadalombiztosítási ellátáshoz való hozzáférésük nehezített. A magyar állampolgár születése óta rendelkezik TAJ-számmal és valamilyen lakcímmel, ez a menekültek és oltalmazottak esetén nincs így. A munkaerő-piaci integráció tekintetében is hátrányosabb helyzetűek: nem rendelkeznek olyan korábbi jogviszonnyal, mely alapján az álláskeresői járadék megállapítható. A tervezett módosítás egyértelműen a magyar hajléktalanellátó rendszer feladatává teszi az elismert menekültekről való gondoskodást, melyhez sem férőhellyel, sem speciális szaktudással nem rendelkeznek. Ráadásul könnyen előállhat az a helyzet, hogy a szociális ellátórendszerbe „integrálódó” menekültek és oltalmazottak nagyobb anyagi terhet rónak az ellátórendszerre, mint ha a jelenlegi integrációs támogatásban részesülnének. [...]”

[Azzal, hogy] a menekülteket ne illesse meg többlettámogatás az „azonos helyzetben lévő” magyar állam-

polgárokhoz képest – egyetértünk, ugyanakkor úgy gondoljuk, hogy az integrációs támogatás jelenlegi rendszerében ez maradéktalanul megvalósul. A támogatás félévente csökkenő összege, és két év utáni megszűnése, valamint az, hogy szociálisan meghatározott minimumjövedelem fölött nem jár, azt teszi lehetővé, hogy a magyar állampolgárokkal azonos helyzetbe kerüljön az egyébként lényegesen hátrányosabb helyzetű menekült vagy oltalmazott.”¹¹

Az elismert menekültek és oltalmazottak jogilag ugyan közel azonos helyzetben vannak a magyar állampolgárokkal, azonban a hétköznapi életben olyan jelentős hátrányokkal küzdenek, amelyek miatt az egyenlő helyzet csak addicionális integrációs intézkedésekkel érhető el. A menekültek nem beszélnek magyarul, semmiféle helyismeretük nincsen, és esetükben általában hiányzik a természetes támogató közeg: a család, a baráti kör, a települési, helyi közösség stb.

Mindennek figyelmen kívül hagyásával a jogalkotó kétségbeejtő körülmények közé taszította azt a pár száz embert, akiknek az integrációját a korábbi konstrukció valamilyen mértékben segítette. Részben ennek is a következménye, hogy mind a menedékkérők jó része, mind az elismert menekültek és oltalmazottak egy része megpróbálja elhagyni Magyarországot.¹² Megéri végiggondolni, hogy e változást követően Magyarország teljesíti-e a Kvalifikációs Irányelv¹³ 34. pontjában foglalt követelményt, miszerint „a nemzetközi védelemben részesülő személyek társadalomba történő integrációjának elősegítése érdekében a tagállamok hozzáférést biztosítanak az integrációt – a menekültjogállásban vagy kiegészítő védelmi jogállásban részesülő személyek sajátos igényeinek figyelembevételével – szerintük legjobban elősegítő programokhoz, vagy megteremtik az ilyen programokhoz való hozzáférés előfeltételeit.”

Tekintsük át mindennek fényében, hogy jelenleg milyen támogatásra számíthat Magyarországon egy elismert menekült vagy oltalmazott. A Metvhr. a következőket tartalmazza erre vonatkozólag:

37. § (1) *A befogadó állomáson tartózkodó menekültet és oltalmazottat az alábbi ellátások és támogatások illetik meg: a) a befogadás anyagi feltételeinek további biztosítása, b) az egészségügyi ellátás, c) az oktatási, nevelési költségek megtérítése, e) az ország végleges elhagyásának támogatása.*

(2) *A befogadás anyagi feltételeinek formái:*

a) a befogadó állomáson nyújtott elhelyezés és ellátás, c) az utazási kedvezmények igénybevétele.

(3) *A magánszálláson tartózkodó menekültet és oltalmazottat az alábbi ellátások és támogatások illetik meg: a) az egészségügyi ellátás, b) az ország végleges elhagyásának támogatása.*

Nem kapcsolódik szorosan az integrációs szerződéses rendszer eltörléséhez, de mindenképpen megéri kitérni arra, hogy a befogadó állomáson nyújtott elhelyezés és szállás 2014. január 1. előtt 6 hónapig volt lehetséges. 2014. január 1. és 2016. június 1. között ez az időtartam 60 napra, majd a vizsgált jogszabály-változás következtében 30 napra csökkent. Sokan 60 napon belül sem tudtak szállást találni a befogadó állomáson kívül, úgy, hogy abban – legalábbis elviekben – segítséget nyújtott nekik a kijelölt családsegítő szolgálat. 30 nap rendkívül rövid idő ahhoz, hogy valaki átlássa a lehetőségeit, tárgyalásokba bonyolódjon, és kibéreljen egy szobát vagy lakást. Nem beszélve arról, hogy ezekkel a változásokkal együtt vált a közhangulat egyre elutasítóbbá a menekültekkel szemben, ami azzal jár, hogy egyre kevesebb lakástulajdonos hajlandó a lakását menekült vagy oltalmazott személy számára kiadni az amúgy is túlkereslettel terhelt lakásbérleti piacon.¹⁴ Ezek a jogszabályi és társadalmi, gazdasági változások jelentősen megnehezítik a befogadó állomásról való kiköltözést, és fokozzák a hajléktalanná válás rizikóját a menekültek és oltalmazottak körében.

Az egészségügyi ellátás biztosításának időtartama is csökkent, egy évről hat hónapra. Az ellátás ezen formája amúgy is problematikus, mert nem a központi társadalombiztosítási rendszeren keresztül – TAJ-kártya révén – bonyolódik, hanem az egészségügyi szolgáltató és a menekültügyi hatóság között működő megtérítési rendszeren keresztül. Ez azonban az egészségügyi szolgáltatók számára plusz munkaterhet jelent; bár jogsértő, de egyszerűbb egy kevésbé jogtudatos menekült számára megtagadni az egészségügyi ellátást, mint vállalni a tolmácsolás és plusz adminisztráció terheit. Azonban még ennek a viszonylag kedvezőtlen megoldásnak az időtartamát is megrövidítették, csökkentve ezzel a menekült és oltalmazott személyek számára garantált egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés esélyeit.

Az ország végleges elhagyásának támogatása nem került ki a támogatási rendszerből, és – ebben a körben egyedülálló módon – változtatásra sem került sor a támogatási forma esetében. A menekültügyi hatóság menetjegyvel és az egyéb költségek részleges finanszírozásával tudja támogatni az országot jogszerűen elhagyni kívánó menekültet. Megjegyzendő, hogy kevés olyan élhető hely van a világon, ahová egy menekült vagy oltalmazott jogszerűen áttelepülhet.

Mindössze ez a három támogatási forma maradt meg a menekültek és oltalmazottak támogatásaiból. Ezen kívül, a fentebb kifejtettekkel összhangban, a gyakorlatban gyenge lábakon áll az Sztv. szerinti szociális támogatási rendszerhez és más – a magyar állampolgárok számára biztosított – támogató rendszerekhez való hozzáférés.

Itt szükséges rámutatni, hogy a magyar állampolgárokkal megegyező jogok a gyakorlatban nem vagy csak nehezen érvényesülnek több területen is. Ennek különböző okai vannak. Legtöbbször a jogalkalmazó nem olvassa össze az adott ágazati jogszabályt a Met. 10.§ és 17.§-val, de több olyan eljárás is van, amelyben a jogalkotó például nem volt arra tekintettel, hogy a menekültek és az oltalmazottak – a Met. szabályozásával egyébként – összhangban, nem kötelezhetőek arra, hogy beszerezzék az anyakönyvi irataikat, vagy hogy megtanulják a magyar közigazgatás nyelvét. Más esetben egyszerűen a társadalmi-gazdasági keretek alakítanak ki diszkriminatív környezetet, amit az Egyenlő Bánásmód Hatóság vagy bizonyos esetekben az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala képes lehet orvosolni, ám ezek a fórumok sok esetben a konkrét problémán nem tudnak segíteni, hiszen csak hónapokkal később vezethet eredményre az eljárásuk. Számptalan sérelmes joggyakorlat alakult ki Magyarországon, így ezen tapasztalatok alapján igencsak szkeptikusan lehet és kell kezelni a jogalkotó érvét, miszerint nincsen szükség plusz segítségre a területen.

Az integrációs szerződés eltörlésén túl ki kell emelni azt is, hogy a menekültstátuszt eddig határozatlan időre állapította meg a menekültügyi hatóság. Az új szabályozás szerint a 2016. május 31-ét követően elismert személyek esetében három évente kötelező annak felülvizsgálata (Met. 7/A.§). Az oltalmazott státusz esetében eddig is volt kötelező felülvizsgálat, de az új szabályozás szerint ez öt évről három évre csökkent. (Met. 14.§) Mindezek a változások szintén kedvezőtlenül hatnak a menekültek és

oltalmazottak integrációjára, hiszen ki az, aki komoly energiát fektet az integrációjába egy olyan országban, ahol a nemzetközi védelem talán csak három évre szól? Ennek hatásvizsgálata teljességgel hiányzik, azonban prejudikálhatjuk, hogy a változás legalábbis demotiválóan hat az integrációs szándékra. Mindamellettt valószínűleg komoly munkateher többletet jelent majd a menekültügyi hatóság számára.

Szintén kedvezőtlen változás történt a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról rendelkező 114/2007. (V. 24.) Korm. rendeletben. Ebben a jogszabályban található az a rendelkezés, amely lehetővé teszi, hogy a menekültként elismert személyek a többi Magyarországon tartózkodó harmadik országbeli állampolgárhoz és az oltalmazottként elismert személyekhez képest kedvezőbb feltételek mellett egyesíthessék családjukat, a Tanács 2003/86/EK irányelvének V. fejezetével összhangban.¹⁵ A jogszabály szerint eddig a menekülteknek az nem kellett az elismerésüktől számított 6 hónapon belül igazolniuk, hogy a családtagok

1) Magyarországon területén rendelkezik szálláshellyel vagy lakóhellyel; 2) tartózkodása teljes időtartamára rendelkezik a lakhatását és megélhetését, valamint a kiutazás költségeit is biztosító anyagi fedezettel; 3) az egészségügyi ellátások teljes körére biztosítottak minősül, vagy egészségügyi ellátásának költségeit biztosítani tudja. Ez jelentős

könnyítést jelentett az általános szabályhoz képest; most azonban a kedvezményes időtartam 3 hónapra csökkent. Az elismert menekültnek tehát nagyon ébernek kell lennie, ha szeretné a jogszabály biztosította kedvezményt kihasználni. Ez a rendelkezés nyilvánvalóan érinti az integrációt, hiszen egy családos menekült számára elképzelhetetlen az új élet megkezdése úgy, hogy a felesége, illetve gyermekei távol tőle, esetleg valamilyen háborús zónában tartózkodnak.

Egyértelműen elmondható tehát, hogy több tekintetben is jelentősen csökkent a menekültek és oltalmazottak integrációjának jogszabályi támogatottsága.

MI MARADT?

Szigorú értelemben véve nem tartozik a jogszabályváltozás kommentárjához, azonban mégis célszerű megmutatni az olvasónak, hogy mi az, amire a ne-

MINDENNEK FIGYELMEN KÍVÜL HAGYÁSÁVAL A JOGALKOTÓ KÉTSÉGBEEJTŐ KÖRÜLMÉNYEK KÖZÉ TASZÍTOTTA AZT A PÁR SZÁZ EMBERT, AKIKNEK AZ INTEGRÁCIÓJÁT A KORÁBBI KONSTRUKCIÓ VALAMILYEN MÉRTÉKBEN SEGÍTETTE

hezédő környezetben is számíthatnak az elismert menekültek és oltalmazottak.

A korábban már említett, a Zuglói Család- és Gyermekjóléti Központ családsegítő szolgálata által létrehozott és fenntartott integrációs szakmai műhely továbbra is él. Ennek egyrészt nyilvánvalóan az az oka, hogy a meglévő integrációs szerződések nem veszítették hatályukat, csak újabbak nem kötöttek. Másrészt viszont azt is mutatja, hogy több családsegítő szolgálat – a Sztv. szabályaival összhangban – el kívánja látni a menekültek és oltalmazottak segítségét, tehát bizonyos esetekben a menekültek és oltalmazottak támaszkodhatnak erre a fajta támogatásra, ha tudomást szereznek a létezéséről.

Fontos megemlíteni, hogy a nemzeti integrációs rendszeren túl az Európai Unió komoly támogatást nyújt olyan kiegészítő programok számára, amelyek javíthatják a menekültek és oltalmazottak integrációs esélyeit. Ezeket a programokat állami, nonprofit és forprofit szervezetek egyaránt megvalósíthatják.¹⁶ Több olyan hiánypótló projekt valósul meg Magyarországon az Európai Unió segítségével, amelyek a menekültek és oltalmazottak munkához, lakhatáshoz, szakmához jutását és általában a társadalmi integrációját segítik különböző módszerekkel.

Végképp kívül esik a jogszabályok uralta téren, de nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a Magyarországon érzékelhető munkaerőhiány következtében a menekültek és oltalmazottak jelenleg viszonylag könnyen találhatnak munkát. Nem feltétlenül az eredeti szakmájuknak megfelelő pozícióban, de valamilyen megélhetést mégiscsak képesek lehetnek biztosítani maguknak. Természetesen ez csak az integráció egyik eleme, azonban nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy a kedvezőtlen jogszabályi változások ellenére mégiscsak boldoguljon néhány menekültként és oltalmazottként elismert személy Magyarországon.

ÖSSZEGZÉS

A menekültek és oltalmazottak integrációjában jelentős visszalépés történt Magyarországon a 2016. nyári jogszabály-változások miatt – pedig a menekültség kiürül, ha annak szociális dimenziója megszűnik. Az így teremtett körülmények lehetnek annyira súlyosak, hogy elérjék az embertelen és megalázó bánásmód szintjét. Több tagállami bíróság mondta már ki, hogy a dublini rendelet alapján Magyarországra történő visszaküldés sértené az érintett személyek alapvető jogait;¹⁷ ez a helyzet csak tovább

ITT SZÜKSÉGES RÁMUTATNI, HOGY A MAGYAR ÁLLAMPOLGÁROKKAL MEGEGYEZŐ JOGOK A GYAKORLATBAN NEM VAGY CSAK NEHEZEN ÉRVÉNYESÜLNEK TÖBB TERÜLETEN IS

romolhat, ha Magyarország az elismert menekülteknek és oltalmazottaknak nem nyújt hatékony segítséget a beilleszkedéshez. A kommentár azonban arra is rá kíván mutatni, hogy a jogszabályi változásoktól függetlenül is léteznek társadalmi-gazdasági folya-

matok: ha a társadalom egyébként befogadó, a munkaerő-piaci helyzet kedvező, akkor a kedvezőtlenbé váló szabályozás esetén is lehetséges a beilleszkedés. Ez természetesen nem csökkenti a jogalkotó felelősségét, de hozzátartozik a valósághoz. Sajnos, jelenleg a magyarországi társadalom – nem függetlenül a politikai hatásoktól – extrém mértékben kirekesztő és elutasító. A munkaerő-piaci helyzet jelenleg kedvező ugyan, ám a teljes integrációs folyamatot könnyelműség pusztán erre alapozni.

JEGYZETEK

1. Lásd összegyűjtve: <http://www.helsinki.hu/menekultek-es-kulfoldiek/ezt-mondtuk/szakmai-anyagok/>
2. Ezt jól összefoglalja a következő dokumentum: Hungary as a country of asylum. Observations on restrictive legal measures and subsequent practice implemented between July 2015 and March 2016, UNHCR (<http://www.refworld.org/docid/57319d514.html>); vagy a számok nyelvén: Csúcsot döntött az idegenellenesség, és elfogyott az idegenbarátság, TÁRKI, 2016 (http://www.tarki.hu/hu/news/2016/kitekint/20160404_idegen.html)
3. A területet érintő jogszabály-változtatások kritikáját lásd: TÓTH Judit: „...a hazájukat elhagyni kényszerülő ember jogainak és alapvető szabadságainak védelmére”, *Fundamentum*, 2015/4, 61–66.
4. Lásd: Kiadványfüzet, 2014–2015, Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=177&Itemid=1232&lang=hu
5. Lásd: Kiadványfüzet, 2016 első félév, Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=177&Itemid=1232&lang=hu
6. A szerződés mintapéldánya elérhető: http://www.bmbah.hu/jomla/images/formanyomtatvanyok/Integr%C3%A1ci%C3%B3s_Szerz%C5%91d%C3%A9s-f.pdf
7. Nincsen arra lehetőség a jelen szövegben, hogy a már hatályát veszített integrációs támogatás részleteit bemutassuk, ehhez azonban megfelelő forrás lehet a jogszabályokon túl a BÁH összefoglalója: Támogatások me-

- nekültek és oltalmazottak számára, Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=423&Itemid=470&lang=hu) Lásd még a következő részletesebb elemzést: SZABÓ Attila: A menekültek és oltalmazottak integrációja Magyarországon, *Credo*, 2015/4, 22–36.
8. Lásd például a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesületnek közigazgatási egyeztetés keretében a jogszabály módosításhoz fűzött véleményét: <http://menedek.hu/sites/default/files/article-uploads/met-vhr-tervezet-menedek-velemen.pdf>
 9. Integrációs Szakmai Műhely a Zuglói Szociális Szolgáltató Központ szervezésében.
 10. A modellt egyébként Lengyelországból vette át a magyar szakpolitika: Hungary: Consultation on new integration scheme for refugee starts (<http://www.migpolgroup.com/hungary-consultation-on-new-integration-scheme-for-refugees-starts/>), és hasonló támogatási rendszert vezettek be Bulgáriában is. Lásd: Bulgaria: New integration regulation for refugees includes signature of an agreement, <https://ec.europa.eu/migrant-integration/index.cfm?action=furl.go&go=/news/bulgaria-new-integration-regulation-for-refugees-includes-signature-of-an-agreement>
 11. A szöveget nem publikálták.
 12. 2016 első félévében 22 491 menedékkérelmet nyújtottak be Magyarországon, ugyanezen idő alatt 39 654 menedékkérelmet került megszüntetésre. (Nyilvánvanlóan sok 2015-ben indult ügy megszüntetéséről is szó van.) A megszüntetés tipikus oka, ha a menedéket kérő nem fellelhető az eljárás során. Lásd: Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (v. vj.). Az elismert menekültek és oltalmazottak távozására nem áll rendelkezésre statisztikai adat, azonban feltételezhető, hogy önmagában a státusznak nincsen visszatartó ereje.
 13. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/95/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról.
 14. Lásd pl.: <https://www.oc.hu/ingatlanpiac/hirek/ingatlanpiaci-hirek-eladoknak/roham-varhato-az-alberletekert>
 15. Lásd: SOMOGYVÁRI Zoltán: A menekültek és oltalmazottak családgyejesítésének kérdései, *Fundamentum*, 2013/2, 8993.
 16. Erről bővebben lásd: <http://belugyalapok.hu/alapok/menekultugyi-migracios-es-integracios-alap>
 17. Például: Finland: Supreme Administrative Court rules against Dublin III returns to Hungary due to ‘systemic flaws’ in asylum procedures and reception conditions, European Database of Asylum Law. <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/finland-supreme-administrative-court-rules-against-dublin-iii-returns-hungary-due-%E2%80%98systemic>